ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਦੀ ਆਤਮਕਥਾ

15-

ਜਨਤਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਦਿਲ

ਮੈਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਤੰਬਰ ਅਤੇ ਅਕਤੂਬਰ 1987 ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਬੀਜਿੰਗ ਨੇ ਮੇਰੀ ਪੰਜ-ਨੁਕਾਤੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ। ਤਿੱਬਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤਿੱਬਤੀ ਲਹਾਸਾ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰ ਆਏ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਚੀਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ, ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਨ੍ਹੀ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਚੀਨੀਆਂ ਨੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਭੀੜ 'ਤੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਚੇਤਾਵਨੀ ਵਾਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਗੋਲੀਆਂ ਭੀੜ ਨੂੰ ਭਟਕਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਗੁਪਤ ਹਥਿਆਰ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੱਬਤੀ ਖੂਨ ਪੀਂਦੇ ਸਨ।

ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਬੇਰਹਿਮ ਅਤੇ ਜਾਲਿਮ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਈ ਅਤੇ ਤਿੱਬਤ 1959 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵੇਰਵਾ ਮਿਲਿਆ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕੁਝ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਪੱਛਮੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਲੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖੇ ਗਏ ਅੱਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਸਰੂਪ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਭਿਕਸ਼ੂ ਜੋਖਾਂਗ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ " ਤਿੱਬਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਓ " ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਲਗਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਸੈਂਕੜੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਅਚਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬਟਾਲੀਅਨ ਪਹੁੰਚੀ। ਬਿਨਾਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਠ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਅਤੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਏ, ਜੋ ਹੁਣ ਜੋਖਾਂਗ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲਿਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ।

ਜਨਤਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਦਿਲ 225

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਅਚਾਨਕ ਦਰਜਨਾਂ ਸਿਪਾਹੀ ਵੀਡੀਓ ਕੈਮਰੇ ਲੈ ਆਏ ਅਤੇ ਭੀੜ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਪਛਾਣ ਦੇ ਡਰੋਂ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀਡੀਓਗ੍ਰਾਫਰਾਂ 'ਤੇ ਪੱਥਰ ਸੁੱਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਕੁਝ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੰਜਮ ਦਿਖਾਇਆ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਮਾਰ ਕੇ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ।

ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਕਤੂਬਰ 1987 ਦੇ ਹੰਗਾਮੇ ਦੌਰਾਨ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਬੇਤਾਬ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਘਸੀਟ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਦੇ ਰਹੇ।

ਜਦੋਂ ਭੀੜ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਖਿੰਡ ਗਈ, ਤਾਂ ਕਈ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਤਿੱਬਤੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਾਏ ਗਏ। ਉਸ ਰਾਤ ਅਤੇ ਅਗਲੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ, ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚਾਲੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨੁੱਖੀ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਹਿੰਮਤ ਦਿਖਾਈ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਉਮੀਦ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਗਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹ ਬਣੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਚੀਨੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਗੋਂ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ, ਅੱਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਈਆਂ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪੱਛਮੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਚੀਨ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਬੀਜਿੰਗ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕਿਉਂਕਿ ਤਿੱਬਤ ਹੁਣ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਕੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਖ਼ਬਰਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਪਰ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਚੀਨੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤਬਦੀਲੀ

ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ 'ਮੁੜ-ਸਿੱਖਿਆ' ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ -ਚੀਨ-ਪੱਖੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀ ਲੇਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦਾ ਭੱਤੇ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ। ਚੀਨੀ ਫੌਜ ਨੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੀਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤਿੱਬਤ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਸਰਹੱਦ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੀਜਿੰਗ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨੇਪਾਲ ਰਾਜ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ, ਜਿਸਨੇ ਚੀਨੀ ਜਾਲ ਤੋਂ ਬਚ ਨਿਕਲੇ 26 ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਚੀਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

226 ਅਜ਼ਾਦ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ

ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ, ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਚੀਨੀ ਸਰੋਤ (ਜੋ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹਮਦਰਦੀ, ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁੱਸੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਯਕੀਨਨ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

1988 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਚੀਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਭਿਕਸ਼ੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਆਮ ਵਾਂਗ ਮੋਨਲਾਮ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ, ਜੋ ਕਿ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ 1986 ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਪਰ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਬੀਜਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਰੋਹ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਆਮ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਚੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗੜਬੜ ਦਾ ਵੀ ਡਰ ਸੀ। 28 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ, ਬੀ.ਬੀ. ਦ ਸੀ. ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ:-

"ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਚੀਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੂੰ ਲਹਾਸਾ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਭਰ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਰਾਤ ਨੂੰ, ਬਖਤਰਬੰਦ

ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਲੰਬੇ ਕਾਫਲੇ ਗਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਲਈ ਲਾਊਡਸਪੀਕਰ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ "ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਗਲਤ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂਗੇ।"

ਫਿਰ ਮੋਨਲਮ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਇਟਰਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਹ ਫੌਜੀ ਗੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੀਨੀ ਪੁਲਿਸ ਜੋਖਾਂਗ ਮੰਦਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰਿਹਰਸਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜੋ ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਸਨ।"

ਵਧਦੇ ਤਣਾਅ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤਿਉਹਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਉਦਘਾਟਨ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਫੌਜੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਦਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡ ਹਰੇਕ ਭਿਕਸ਼ੂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਾਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਪੁਲਿਸ ਵੀ ਵੀਡੀਓ ਕੈਮਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭੀੜ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ। ਇਹ ਵੀ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਭੇਸ ਬਦਲ ਕੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਕੁਝ ਨੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨੇ ਵਿੱਗ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਣ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਭਿਕਸ਼ੂ ਹਨ ਜਾਂ ਲਹਾਸਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ।

ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰਹੀ, ਪਰ 5 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਕੁਝ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਨੇ ਯੂਲੂ ਦਾਵਾ ਸੇਰਿੰਗ ਤੁਲਕੂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਤਿਉਹਾਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਿੱਸੇ ਦੌਰਾਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਤ੍ਰੇਯ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਬਰਖੋਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਭੀੜ ਨੇ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਚੀਨੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਪਰੇਡ ਕਰ ਰਹੀ ਪੁਲਿਸ 'ਤੇ ਪੱਥਰ ਸੁੱਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੇ ਡੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਫੌਜ ਨੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਈ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ। ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ ਸੈਂਕੜੇ ਤਿੱਬਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਪੁਲਿਸ

ਜੋਖਾਂਗ 'ਤੇ ਉਤਰੀ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬਾਰਾਂ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਛੱਤ ਤੋਂ ਸੁੱਟਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ। ਤਿੱਬਤ ਦਾ ਪੂਜਾ ਘਰ ਇੱਕ ਬੁੱਚੜਖਾਨੇ ਵਰਗਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹੁਣ ਲਹਾਸਾ ਵਿੱਚ ਤਿੱਬਤੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਰੌਲਾ ਰੱਪਾ ਮਚ ਗਿਆ ਅਤੇ

ਜਨਤਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਦਿਲ 227

ਰਾਤ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਵੀਹ ਚੀਨੀ ਦੁਕਾਨਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਰਵੱਈਆ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਆਦਮੀ, ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘੜੀਸ ਕੇ ਲੈ ਗਏ।

ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਕੁੱਝ ਕੁ ਹੀ ਪੱਛਮੀ ਲੋਕ ਸਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਵੇਰਵੇ ਮਿਲਣ ਵਿੱਚ ਕਈ ਹਫ਼ਤੇ ਲੱਗ ਗਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੜਬੜ ਪਿਛਲੇ ਪਤਝੜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੈਮਾਨੇ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਕਰਫ਼ਿਊ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ 2,500 ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਲਹਾਸਾ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਿੱਬਤੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਡਰਾਇਆ ਤੇ ਧਮਕਾਇਆ ਗਿਆ ।

ਤਿੱਬਤੀ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਪਰ ਮੈਂ ਹਿੰਸਕ ਚੀਨੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਸੀ। ਦੁਨੀਆ ਨੇ ਵੀ ਉਹੀ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰੈਸ ਨੇ ਸੀਮਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਚੀਨੀ ਸਰਕਾਰ ਰਾਏ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬੀਜਿੰਗ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ । ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ 'ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਵੱਖਵਾਦੀ' ਵਜੋਂ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ

'ਖਤਰਨਾਕ ਅਪਰਾਧੀ' ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਨੇ ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਲਈ ਏਜੰਟ ਤਿੱਬਤ ਭੇਜੇ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਦੰਗੇ ਭੜਕਾਏ ਸਨ।

ਇਸ ਦੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਮੀਦ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਸ ਗੱਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਚੀਨੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ, ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮੈਨੂੰ ਮੋਨਲਾਮ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਲਾਰਡ ਐਨਲਸ ਤੋਂ ਮਿਲੀ, ਜੋ ਮੋਨਲਾਮ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਲਹਾਸਾ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਉਹ ਬੀਜਿੰਗ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਫ਼ਦ ਦੇ ਆਗੂ ਵਜੋਂ ਲਹਾਸਾ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ ਕਿ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ, ਗੰਭੀਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਦੀਆਂ ਤੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਅਪਮਾਨ ਦੇ ਅਟੱਲ ਸਬੂਤ ਵੀ ਮਿਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਕਈ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। 'ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ-ਅਲਰਟ' ਸੰਗਠਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ "ਇੱਕ ਸੰਕਟ ਜਿਸਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜਵਾਬ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ" ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਤੱਥ-ਖੋਜ ਮਿਸ਼ਨ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਮੈਂ ਤਿੱਬਤੀ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਤਿੱਬਤੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਵਾਲੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਮੈਨੂੰ 1988 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਯੂਰਪੀਅਨ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣ ਲਈ ਕੁਝ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੱਦਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਇਤਫ਼ਾਕ ਨਾਲ ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਕਈ ਪੱਛਮੀ ਨੇਤਾ ਚੀਨ ਨੂੰ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਭਵਿੱਖ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸੱਦਾ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੰਜ-ਨੁਕਾਤੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਮੈਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

228 ਅਜ਼ਾਦ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ

ਜੂਨ 1988 ਵਿੱਚ ਸਟ੍ਰਾਸਬਰਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਖਾਸ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਤਿੱਬਤ ਪੀਪਲਜ਼ ਰੀਪਬਲਿਕ ਆਫ਼ ਚਾਈਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਸੀਮਤ ਰੱਖਿਆ ਦਿਸ਼ਾ ਬੀਜਿੰਗ ਤੋਂ ਆਉਣ ਤੱਕ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਖੇਤਰੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰਾ ਤਿੱਬਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਲਾਵਤਨ ਤਿੱਬਤੀ ਸਰਕਾਰ ਚੀਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਚਾਹੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸੀ। ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਤਿੱਬਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ।

ਬੀਜਿੰਗ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਫਿਰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਸੰਸਦ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 1988 ਦੀ ਪਤਝੜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੋਈ ਕਿ ਚੀਨੀਆਂ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਤਿੱਬਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਸਥਾਨ ਚੁਣਨਾ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਤੁਰੰਤ ਇੱਕ ਟੀਮ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੱਲਬਾਤ ਜਨਵਰੀ 1989 ਵਿੱਚ ਜੇਨੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇਨੇਵਾ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੇਰੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਚੀਨੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਲਗਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਜਿੰਗ ਵਿੱਚ ਗੱਲਬਾਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ

ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ ਟੀਮ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜਲਾਵਤਨ ਤਿੱਬਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਜਿਸਨੇ ਕਦੇ ਤਿੱਬਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨਗੇ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਸ਼ ਸੀ। ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਹੁਣ ਇਸਨੂੰ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਚੀਨੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁੱਢਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਮਝਦਾਰੀ ਵੀ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜੇਨੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣ ਗਈ ਪਰ ਜਨਵਰੀ 1989 ਆਇਆ ਅਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ।

28 ਜਨਵਰੀ 1989 ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਆਈ ਕਿ ਪੰਚੇਨ ਲਾਮਾ ਦੀ ਬੀਜਿੰਗ ਤੋਂ ਤਿੱਬਤ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਬੀਜਿੰਗ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ 53 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਤਿੱਬਤ ਨੇ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਏ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੁਝ ਤਿੱਬਤੀ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਦਰਅਸਲ, 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੀਨੀਆਂ ਵੱਲ ਰਹੀ ਕੇ 'ਤੇ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਦੇਸ਼ਭਗਤੀ ਸੱਚੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ 1978 ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਅ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੀਨੀਆਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਠਪੁਤਲੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ, ਉਹ ਅੰਤ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਜਨਤਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਦਿਲ 229

ਸਿਨਹੂਆ ਨਿਊਜ਼ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਚੀਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ "ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ" ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਬਹਾਦਰੀ ਭਰਿਆ ਆਖਰੀ ਕੰਮ ਸੀ।

ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਤਾਸ਼ੀਲਹੁਨਪੋ ਮੱਠ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਆਖਰੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਘਾਤਕ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪਿਆ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਚੇਨ ਲਾਮਾ ਦੀ ਮੌਤ ਇੱਕ ਸੰਕੇਤ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਸੱਚਾ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਗੁਰੂ ਬਨਣ ਦੀ ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਮੈਂ ਪੰਚੇਨ ਲਾਮਾ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਫ਼ੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਦੋ ਵਾਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਬੀਜਿੰਗ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੂਰ ਸੀ। ਬੀਜਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸੁਣੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਸਭ ਚੀਨੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੰਪਾਦਿਤ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਇਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਪੰਚੇਨ ਲਾਮਾ ਆਪਣੇ ਧਰਮ, ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਲਹਾਸਾ ਤੋਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਬੁਰੀ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣੀ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਉੱਥੇ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਣ ਲਈ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ।

ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਨੂੰ ਚੀਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੋਧੀ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਉਸਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਚੀਨ ਜਾਣਾ। ਮੇਰਾ ਜੀਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਝਿਜਕਿਆ, ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਤਿੱਬਤ ਵਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ਕੁਝ ਗੱਲ ਬਾਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਜੇਨੇਵਾ ਗੱਲਬਾਤ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਸਹੀ ਮੌਕਾ ਸਮਝਦਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਾਲ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਚੀਨ ਦੀ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਿਊਕਲਣਾ ਹੀ ਸੀ 5 ਮਾਰਚ, 1989 ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਲਹਾਸਾ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਦਿਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਮਾਰਚ 1959 ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਕਾਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰ ਆਏ। ਆਪਣੀ ਰਣਨੀਤੀ ਬਦਲਦੇ ਹੋਏ, ਚੀਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਪਾਸੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜੋ ਉਸ ਰਾਤ ਟੀਵੀ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੱਬਤੀ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਦੇਖਿਆ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਮਾਸੂਮ ਚੀਨੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ। ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਪਈ? ਜੇਕਰ ਚੀਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ 1 ਅਰਬ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸਾਡੇ 60 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਟਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ

230 ਅਜ਼ਾਦ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ

ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਹੁੰਦਾ। ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਾਰਨ ਨਾਲੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, । ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿੱਚ, ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਗੇ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਮੰਗ ਹੋਈ । ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਨੂੰ

ਅਜਿਹਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੰਨੀ ਦਰਦ ਵਿੱਚ ਜੀ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਚੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਥੋੜੀ ਬਹੁਤ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਹੀ ਹੈ । ਦਰਅਸਲ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਔਰਤਾਂ, ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਂਕੜੇ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣਗੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੁੱਟਮਾਰ ਅਤੇ ਤਸੀਹੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਹਾਸਾ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕੁਝ ਬਹਾਦਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਅਸੁਵਿਧਾ ਹੋਈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਤੁਰੰਤ ਬਾਹਰੀ ਦੁਨੀਆ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ, ਤਿੱਬਤ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ, ਫਰਾਂਸ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਸੰਸਦ ਨੇ ਚੀਨੀ ਬਦਲੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 250 ਨਿਹੱਥੇ ਤਿੱਬਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਕਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ 'ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ' ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 8 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹੋਏ ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਲਹਾਸਾ ਵਿੱਚ ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਚੀਨੀ ਵਿਚਾਰ ਭਿਆਨਕ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ 26 ਅਕਤੂਬਰ 1951 ਤੋਂ ਫੌਜੀ ਸ਼ਾਸਨ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਚੀਨੀ ਫੌਜ ਲਹਾਸਾ ਪਹੁੰਚੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੁੱਚੜਖਾਨੇ, ਇੱਕ ਹਿਮਾਲੀਅਨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਤਿੱਬਤੀ ਲੋਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ 'ਤੇ, ਮੈਂ ਡੇਂਗ ਸ਼ਿਆਓਪਿੰਗ ਨੂੰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ ਹਟਾਉਣ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਦੇ ਦਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਭੇਜੀ। ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਲਹਾਸਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਚੀਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੋਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਆਈ। ਮੈਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਯਕੀਨੀ ਅਤੇ ਡਰ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ, ਗੰਭੀਰ, ਮਾਸੂਮ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਨ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੱਦੀ, ਜ਼ਾਲਮ ਅਤੇ ਰੁੱਖੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਮੈਂ ਚੀਨੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਿਆ। ਉਹ ਚਲਾਕ, ਮੂਰਖ ਬੁੱਢੇ ਆਦਮੀ ਜੋ ਇੰਨੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਸਟਮ ਢਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਤੇ ਡਟੇ ਰਹੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਫੌਜ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਗਣਤੰਤਰ ਅੰਦੋਲਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਝਟਕਾ ਹੀ ਸੀ। ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ, ਚੀਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਕ ਹਮਦਰਦੀ ਵਾਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ ਚੀਨ ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਦੋ-ਤਿਹਾਈ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਵੀ ਦਿਖਾਈ: ਚੀਨ ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਘਾਣ ਦੇ ਤਿੱਬਤੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਨਿੱਜੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਡੇਂਗ ਸ਼ਿਆਓਪਿੰਗ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ; 1989 ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਹਾਨ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੇ ਡਿਪਟੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵੀ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਚਿੱਤਰ-ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, 1989 ਵਿੱਚ ਲਹਾਸਾ ਵਿੱਚ ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਉਦਾਸ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਿੰਨਾਂ ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਪਤਝੜ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨੋਬਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਤਿੱਬਤੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖੇਗੀ, ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਇਸ ਇਨਾਮ ਦੇ ਅਸਲ 'ਜੇਤੂ' ਉਹ ਹੀ ਸਨ।

ਦਇਆ, ਮਾਫੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਖੁਦ ਹੀ ਜਾਣ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਤਬਦੀਲੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ, ਅਹਿੰਸਕ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਅਵਿਵਹਾਰਕ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਸ ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਮਿਲਿਆ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਮਾਓ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੱਤਾ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਨਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਨਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿਰਫ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੰਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸੱਚ, ਨਿਆਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਜਿੱਤਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਜਿੱਤਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਖੁਦ ਉਸ ਦਿਨ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੈਂ 1989 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਬਰਲਿਨ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਈਗੋਨ ਕ੍ਰਾਂਜ਼ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਪੁਰਾਣੇ ਜਰਮਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕੰਧ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਚੌਕੀ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਬੁੱਢੀ ਔਰਤਨੇ ਚੁੱਪਚਾਪ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਲਾਲ ਮੋਮਬੱਤੀ ਲੈ

ਕੇ ਆਈ। ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਜਗਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ। ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਨੱਚਦੀ ਲਾਟ ਹਿੱਲੀ, ਪਰ ਇਹ ਬਲਦੀ ਰਹੀ।

232 ਅਜ਼ਾਦ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ

ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਭੀੜ ਨੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਦਇਆ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਡਰ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਪਲ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰੱਖਾਂਗਾ।

ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹੈਵਲ ਦਾ ਮਹਿਮਾਨ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣੇ ਹੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਾਰਣ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਅ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣੇ ਸਨ। ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਸਵਾਗਤ ਇੱਕ ਭਾਵੁਕ ਭੀੜ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਹਿਲਾਏ ਅਤੇ ਜਿੱਤ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੰਝੂ ਸਨ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਫਿਰ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਲੋਕ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਜਿੱਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸਨ।

ਮੈਨੂੰ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਵਿੱਚ ਸੱਦਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚਾਈ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੱਜਣ, ਨਿਮਰ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਮਾਨਦਾਰ, ਅਤੇ ਹਾਸੇ-ਮਖੌਲ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਪਾਇਆ। ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ 'ਤੇ ਉਹ ਬੀਅਰ ਦੇ ਗਲਾਸ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਿਗਰਟ ਫੜੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਛੇਵੇਂ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਵਰਗਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੁਨਿਆਵੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਇਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਇਨਕਲਾਬ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ, ਕਿ ਖਾਣੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ ਘੱਟ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ

ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ 1990 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸੀ ਬਾਬਾ ਆਮਟੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਬੰਜਰ, ਉਜਾੜ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ, ਉਸਨੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਇੱਕ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਬਾਗ, ਇੱਕ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਬਾਗ, ਇੱਕ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ, ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਭੁੱਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਾ ਪਿੰਡ ਅਪਾਹਜ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਪਾਹਜਤਾ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਵੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਛੱਪਰੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਇੱਕ ਸਾਈਕਲ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਪੀੜਤ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹਥੌੜਾ ਅਤੇ ਛੈਣੀ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਦੇ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸਹੀ ਸੰਗਠਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ, ਇਹ ਲੋਕ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਉਤਪਾਦਕ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਆਮਟੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੰਬੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਝੱਲੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਖੁਦ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਨ, ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਵਿੱਚ ਸਮੱਸਿਆ ਕਾਰਨ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਲੇਟ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਿੱਧੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਊਰਜਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਓਨਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਲੰਮੇ ਪਏ ਹੋਏ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦਇਆ ਦੀ ਮੂਰਤ ਹਨ । ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ

ਜਨਤਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਦਿਲ 233

ਦਇਆ ਸਿਰਫ ਗਲਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਚਮਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਕੋੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਿਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕੀੜਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ।

ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵੀ ਪੀਪਲਜ਼ ਰੀਪਬਲਿਕ ਆਫ਼ ਚਾਈਨਾ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਚੀਨੀ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਹਜ਼ਾਰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਲੱਖਾਂ ਚੀਨੀ ਰਹਿਮਦਿਲੀ ਵੀ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ।

ਖੈਰ, ਮੈਂ ਤਿੱਬਤ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਦਮਨ ਸਿਰਫ ਲਹਾਸਾ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਤੰਬਰ 1987 ਅਤੇ ਮਈ 1990 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੱਸੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਆਈਆਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਪਰ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਰਾਜ ਹੇਠ ਦੁੱਖ ਝੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿੱਚ ਹੀ, ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਚੀਨੀ ਲੋਕ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹਨ, ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਟੈਂਕ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਐਮਨੈਸਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਵਾਚ ਵਰਗੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਬੇਰਹਿਮ ਦਮਨ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਣ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ, ਕੁੱਟਮਾਰ ਅਤੇ ਤਸ਼ੱਦਦ, ਕੈਦ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਫਾਂਸੀ ਹੁਣ ਚੀਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਲੱਛਣ ਬਣ ਗਏ ਹਨ।

ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਜੋੜਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਕ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਦਲੇ ਦੇ ਡਰੋਂ ਗੁਮਨਾਮ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਜਾਂਚਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸੈੱਲ ਵਿੱਚ ਨੰਗਾ ਅਤੇ ਹੱਥਕੜੀ ਲਗਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮੌਖਿਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਗਾਰਡ ਉਸਦੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕੁੱਟਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਰਾਤ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਕੰਧ ਨਾਲ ਓਦੋਂ ਤੱਕ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਦੀ ਨੱਕ ਵਿੱਚੋਂ ਖੂਨ ਨਹੀਂ ਨਿੱਕਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਗਾਰਡ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਰਟਸ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ, ਉਸਨੂੰ ਅਕਸਰ ਭੁੱਖਾ ਇੱਕ ਠੰਡੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਉਸਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਸਵੇਰੇ ਉਸਨੂੰ ਜਗਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਣੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਦੋ ਗਾਰਡਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖਿਆ, ਤੀਜਾ ਆਪਣੇ ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਦਸ ਮਿੰਟਾਂ ਤੱਕ ਉਸਦੇ ਸੈਰ ਨੂੰ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਇੱਕ ਅਖੌਤੀ ਢੰਗ "ਉੱਡਣਾ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼" ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ:---

ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਰੱਸੀਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਲੰਬੀ ਰੱਸੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਲੋਹੇ ਦੀ ਰਿੰਗ ਸੀ ਜੋ ਮੇਰੀ ਗਰਦਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾਈ ਗਈ ।

234 ਅਜ਼ਾਦ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ

ਰੱਸੀ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸਿਰੇ ਮੇਰੇ ਮੋਢਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੋਂ ਲੰਘਾਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਦੁਆਲੇ ਕੱਸ ਕੇ ਲਪੇਟ ਲਿਆ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨੂੰ ਫਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਇੱਕ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਵਾਲੇ ਰਿੰਗ ਵਿਚੋਂ ਦੋਵੇਂ ਸਿਰੇ ਲੰਘਾਏ ਅਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਮੇਰੇ ਮੋਢਿਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਫਸਾਈਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਲਟਕਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਗੋਡਾ ਮੇਰੇ ਲੱਕ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦਰਦ ਹੋਇਆ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਛੱਤ ਦੇ ਇੱਕ ਹੁੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਮੇਂਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲਟਕਾਇਆ ਤਾਂ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਫਰਸ਼ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਹੀ ਛੂਹ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ । ਮੈਂ ਫਿਰ ਹੋਸ਼ ਗੁਆ ਬੈਠਾ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰ ਜਹਾਜ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਲਈ ਬਣਾਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇੱਕ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਨੰਗਾ ਲੰਮਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇੜੀਆਂ ਸਨ।"

ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ ਉਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨੰਗਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਬੇੜੀਆਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਜਾਂਚ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਦਰੱਖਤ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ:

"ਇੱਕ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਇੱਕ ਮੋਟੀ ਰੱਸੀ ਲੈ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਦਰੱਖਤ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਰੱਸੀ ਮੇਰੀ ਗਰਦਨ ਤੋਂ ਗਿੱਟਿਆਂ ਤੱਕ ਲਪੇਟੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਦਰੱਖਤ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਖਿੱਚਿਆ। ਚੀਨੀ ਸਿਪਾਹੀ ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਕੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਕੌਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਚੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਮਿਰਚਾਂ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮਿਰਚਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਗਈਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਦਰਦ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਤੁਰਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਲੜਖੜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਡਿੱਗਦਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।"

ਇੱਕ ਹੋਰ ਰਿਹਾਅ ਹੋਏ ਕੈਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਝਟਕੇ ਦਿੱਤੇ। ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਰਾਡ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਸੁੱਜ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਭਿਕਸ਼ੁਣੀ ਨੇ ਜਾਂਚਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਰਾਡ ਉਸਦੀ ਯੋਨੀ ਅਤੇ ਗੁਦਾ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਗਰ ਮੈਂ ਅਜਿਹੇ ਨੈਤਿਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜਲਾਵਤਨੀ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਚੀਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਇੱਕ "ਚੀਨ ਨਿਗਰਾਨ" ਵਜੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਤਜਰਬਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਚੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਿਸੇ, ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿਧਾਂਤਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ ਜੋ ਸੱਚਮੁੱਚ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ- ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਣਾਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਬਾਰੇ ਹਰ ਨਿੱਕੀ ਨਿੱਕੀ ਗੱਲ ਤੇ ਵੇਰਵੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਘੰਟੇ ਨੀਂਦ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਾ, ਮਾਓ ਜ਼ੇ-ਤੁੰਗ, ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ, ਜੋ ਰਚਨਾਤਮਕ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਜਨਤਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਦਿਲ 235

ਪਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ, ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਅਤੇ ਟਕਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲਝ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਪਰਦਾ ਦੇਖਿਆ। ਜਲਦੀ ਹੀ, ਉਹ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗੱਪਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਝੂਠ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਜਦੋਂ 1956 ਵਿੱਚ ਚਾਉ ਐਨ-ਲਾਈ ਭਾਰਤ ਆਏ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਡਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਬਿਹਤਰ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਗੜਦੀ ਗਈ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ 1957 ਵਿੱਚ ਤਿੱਬਤ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਚੀਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੇਰੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ, ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਬਿਨਾਂ ਝਿਜਕ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਰਹੇ। ਕੋਹੜ ਵਿੱਚ ਖਾਜ ਇਹ ਕਿ , ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੱਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੂਠਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਫਿਰ, 1970 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ, ਕਈ ਪੱਛਮੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿੱਬਤ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉੱਥੇ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੈ।

ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਜਿੰਗ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲਗਭਗ 12 ਲੱਖ ਤਿੱਬਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹੋਣਗੇ । ਜਦੋਂ 1965 ਵਿੱਚ ਤਿੱਬਤ ਬਾਰੇ ਮਤਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਤਨ 'ਤੇ ਚੀਨੀ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਲੱਖਣ ਦਿਸਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ "ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਤਲ, ਬਲਾਤਕਾਰ, ਮਨਮਾਨੀ ਕੈਦ, ਤਸ਼ੱਦਦ ਅਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ, ਅਤੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਵਿਵਹਾਰ" ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਇੰਨੀ ਬੇਤੁਕੀ ਬਰਬਰਤਾ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲ ਗਏ। ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਚੀਨੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਤਿੱਬਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਤਮੇ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ

ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ, ਚੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਇੱਕਤਾਲੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਣਗਿਣਤ ਦੁੱਖ ਝੱਲੇ ਹਨ।

ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੀ ਭਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ "ਲੋਕਾਂ" (ਲੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ "ਲੋਕ ਹੋਟਲ ਹਨ," "ਲੋਕ ਹਸਪਤਾਲ ਹਨ," ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ) ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ "ਲੋਕਾਂ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਪੂਰੀ ਆਬਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ "ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ" ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਲਈ ਪੱਛਮ ਵੀ ਕੁਝ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀਆਂ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਸੋਹੀਣੀਆਂ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਹਰ ਕਿਸੇ ਅਤੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋ ਗਏ, ਅਤੇ ਸ਼ੱਕ ਭਿਆਨਕ ਉਦਾਸੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਉਸ ਬੇਤੁਕੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂ 1982 ਵਿੱਚ ਮਾਸਕੋ ਦੀ ਆਪਣੀ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਕ੍ਰੇਮਲਿਨ ਵਿੱਚ ਲੈਨਿਨ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਕਿੰਨੀ ਬੇਤੁਕੀ ਜਿਹੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

236 ਆਜ਼ਾਦ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ

ਇੱਕ ਸਾਦੀ ਵਰਦੀ ਵਾਲਾ ਗਾਰਡ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਦਮ ਫਾਇਰਿੰਗ ਪੋਜੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਗਾਈਡ ਮਸ਼ੀਨੀ ਅੰਦਾਜ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੱਸ ਰਹੀ ਸੀ।

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੋਣਗੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਜੀਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਵੀ ਜੀਣਾ ਚਾਹੁਣਗੀਆਂ । ਹੋਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਾਂਗ, ਇੱਕ ਸਾਫ਼ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵੀ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਸਕੀਏ । ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਓਨਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀਮਤ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਮਿਲ ਕੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿੰਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਰੀਏ। ਇੱਕ ਕਮਰਾ ਛੱਡਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਈਟ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ?

ਇੱਕ ਬੋਧੀ ਭਿਕਸ਼ੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਰਮ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਇਰਾਦੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਦੁਖਾਂਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮੈਂ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹਾਂ ਕਿ

ਜਨਤਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਦਿਲ 237

ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਿ ਖਪਤਕਾਰਵਾਦ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਾਧ ਲਵਾਂਗੇ, ਹੁਣ ਸਗੁਣ ਸਮਝ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਧਰਤੀ ਸਾਡੀ ਮਾਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ, ਸਾਡੀ ਇਸ ਮਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਸਿਰ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਚੀਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਚੀਨੀਆਂ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਪ੍ਰਯੋਗਾਤਮਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਆਖਰੀ ਪੰਚੇਨ ਲਾਮਾ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਬੀਜਿੰਗ ਵਿੱਚ 'ਕਾਲਚੱਕਰ' ਸਮਾਰੋਹ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਵੀ ਇਸਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਬੋਧੀ ਭਿਕਸ਼ੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ।

ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁੱਖ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਜਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਸੱਚੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਪਰਉਪਕਾਰ, ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ, ਸਵਾਰਥ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੋਲਾਪਣ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਹਾਂ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬਰਾਬਰ ਇਨਸਾਨ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਅਤੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਖੁਦ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਪੂਰਬੀ ਯੂਰਪ ਤੋਂ ਅਫਰੀਕਾ ਤੱਕ, ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਇਸ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਹਨ।

ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ - ਹਿੰਸਕ ਟਕਰਾਅ, ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼, ਗਰੀਬੀ, ਭੁੱਖਮਰੀ - ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਸਿਰਜਣਾ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਪਰ ਸਿਰਫ ਮਨੁੱਖੀ ਯਤਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮਝ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੁਆਰਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ

ਦੂਜੇ ਲਈ ਅਤੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਦਿਆਲਤਾ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਜਨਤਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੋਧੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਮੇਰਾ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਟੀਚਾ ਇੱਕੋ ਹੈ - ਚੰਗਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਣਾ। ਸਾਧਨ ਵੱਖਰੇ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅੰਤ ਇੱਕੋ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਵਿਗਿਆਨ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕਤਾ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਬਾਰੇ ਅਨਮੋਲ ਸਮਝ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਬੁੱਧ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੋਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਏਕਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

238 ਅਜ਼ਾਦ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ

ਮੈਂ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ।
ਮੈਂ ਦਿਲੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਿੱਬਤੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਸਮਰਥਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੰਕਟ ਦੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤਿੱਬਤ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ, ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

□□□□ □□□ □□□ □□□□□□□□□□, □□□□□ □□□□□□ □□□ □□□□□ □□□□□ □□□□□ □□□□ □□□□□□ □□□□ □□ □□□□ □□ □□□□ □□□□ □□□□□ □□ □□□□□ □□□□□ □□□□□□□□ □□ □□□ □□□□□, □□□□□ □□ □□□□□ □□□□□ □□□ □□□□□□ □□□ □□□□□□□□ □□□□□□ □□□□ □□□□□ □□ □□ □□□□□□□□ □□□□□ □□□ □□□□□□□□□ □□□ □□□□□□ □□□□□ □□□ □□□□ □□ □□□□ □□□□□□ □□□□□ □□□□□ □□□ □□□□□□□ □□□□□□ □□□□ □□ □□□ □□□□□□, □□□□□ □□ □□□□ □□□□ □□ □□□□ □□ □□□□□

□□□ □□□□, □□□ □□□□ □□□□□□ □□□ □□□ □□□□ □□□□ □□□□□□□□ □□□□□ □□□□ □□□□□□□ □□□ □□ □□□□□ □□□□ □□□□□□□ □□□ □□□□□□□ □□□□□ □□:

□□□□□ □□□ □□ □□□□□ (□□□□) □□□□□ □□, □□□ □□□□□ □□□ □□□ □□□□□ □□, □□□ □□□□□ □□□□ □□□□□□ □□□ □□□ □□□ □□ □□□ □□□□ □□□□□□□

----- □□□ -----

sjeet

"ਮੈਂ ਇਸ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮੈਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸਨੇ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਅਹਿੰਸਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਸਬਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲਈ ਹੈ।

ਅਤੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੱਠ ਲੱਖ ਬਹਾਦਰ ਤਿੱਬਤੀ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁੱਖ ਝੱਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਦੁੱਖ ਝੱਲ ਰਹੇ ਹਨ । ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਜੋ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਤੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚਾਈ, ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਤਿੱਬਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।"

ਦਸੰਬਰ 1989 ਵਿੱਚ ਨੋਬਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ
ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ
ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਸ਼।

ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਬਾਕੀ --

ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ, ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ ।

ਇਸ ਆਤਮਕਥਾ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਵਜੋਂ ਕਿਵੇਂ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ, ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਤਿੱਬਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੀਆਈਏ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੀ, ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਮਹਾਨ ਨੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਕੀ ਰਾਏ ਹੈ? ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿੱਬਤੀ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਕਈ ਗੁਪਤ ਪਹਿਲੂ, ਤਿੱਬਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਲਗਾਵ, ਤਿੱਬਤੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਪੱਛਮੀ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਰਾਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਰਹੱਸ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ, ਸੂਝ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼, ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਵਿਅੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ, ਇਹ ਨਾਉਮੀਦ ਉੱਤੇ ਉਮੀਦ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।

--- ਸਾਡੇ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਲਈ ਇੱਕ ਸਹੀ, ਉਪਯੋਗੀ ਆਤਮਕਥਾ---

****** *******

sjeet

[illegible]--

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 1300 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 18 ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜੋ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਅਤੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਪੁਰਾਣੀ ਗਲੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖ ਗਈ ਸੀ।

ਜੋਖਾਂਗ ਮੰਦਿਰ 15 ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਲਹਾਸਾ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੋਧੀ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਲਈ ਉੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਜੋਖਾਂਗ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਈ ਬੋਧੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਡੌਰਮ, ਧਾਰਮਿਕ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਮੰਦਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਘਰ, ਦੁਕਾਨਾਂ, ਹੋਟਲ ਅਤੇ ਹੱਥ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਉਭਾਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੋਖਾਂਗ ਮੰਦਿਰ ਬੋਧੀਆਂ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਮੱਠ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਕਯਾਮੁਨੀ ਦੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਦਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੜੀ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਮੰਗੋਲੀਆ, ਮੁੱਖ ਭੂਮੀ ਚੀਨ, ਕਸ਼ਮੀਰ, ਨੇਪਾਲ, ਭੂਟਾਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਪਾਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਉੱਥੇ ਆਏ ਅਤੇ ਵਸ ਗਏ। ਅੱਜ ਬਰਖੋਰ ਸਟਰੀਟ ਧਰਮ, ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਤੇ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬਰਖੋਰ ਸਟਰੀਟ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲਹਾਸਾ ਦੀ ਅਸਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਗਲੀ ਦੀ ਸੜਕ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਪਾਲਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੜਕ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਗਲੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਧੂਪਦਾਨ ਹੈ ਜੋ ਦਿਨ ਰਾਤ ਧੂਪ ਨਾਲ ਬਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਸਤਕਾਰੀ ਦੀਆਂ 120 ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ 200 ਸਟਾਲ ਜੋ 8,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵੇਚਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੱਭ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੁੱਧ ਦੀ ਮੂਰਤੀ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਪਹੀਏ, ਤਿੱਬਤੀ ਚਾਕੂ, ਹਾਈਲੈਂਡ ਜੌਂ ਵਾਈਨ ਅਤੇ ਥੰਗਕਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਭਾਰਤ, ਨੇਪਾਲ, ਬਰਮਾ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਨ ਵੀ ਉੱਥੇ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਰਖੋਰ ਸਟਰੀਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਗੱਲ ਜੋ ਖੁੰਝਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ ਉਹ ਹੈ ਮਾਕੇ ਅਮੇ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋ-ਪਰਤ ਵਾਲੀ ਇਮਾਰਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਛੇਵਾਂ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਦੰਤਕਥਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਕਵੀ ਸੁਪਰੀਮ ਤਾਰਾ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਪੂਰੇ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਿਆ। ਇੱਕ ਦਿਨ, ਉਹ ਇੱਕ ਬਿਸਟਰੋ (ਬਿਸਟਰੋ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਆਮ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਸਾਦਾ, ਦਰਮਿਆਨੀ ਕੀਮਤ ਵਾਲਾ ਭੋਜਨ ਪਰੋਸਦਾ ਹੈ।)ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਨੌਕਰਾਣੀ ਨੇ ਬਿਸਟਰੋ ਦਾ ਪਰਦਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਅੰਦਰ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੈ।

ਬਰਖੋਰ ਸਟ੍ਰੀਟ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਤਿੱਬਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਚੀਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਆਕਰਸ਼ਕ ਬਲਾਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਪੁਰਾਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

******